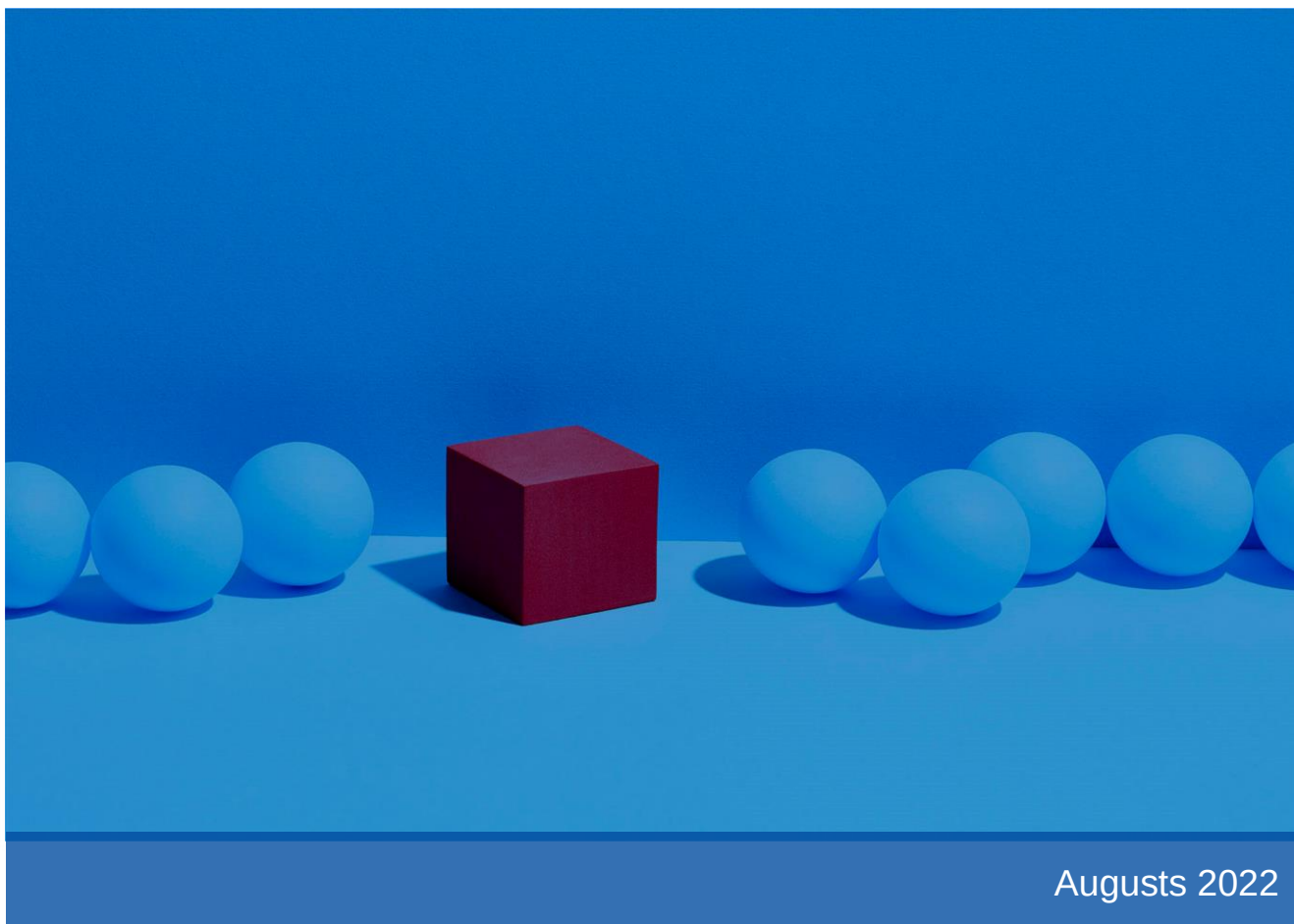

IĪT IETILPĪBA UN NOZARU DINAMIKA KOPSAVILKUMS

Augusts 2022

KOPSAVILKUMS

Kopš 2013. gada *EUIPO* ar Eiropas Intelektuālā Īpašuma tiesību pārkāpumu novērošanas centra un Eiropas Patentu iestādes (EPI) starpniecību regulāri izvērtē ES nozaru intelektuālā īpašuma tiesību (IĪT) ietilpību. Šajos pētījumos ir kvantitatīvi analizēts IĪT ietilpīgo nozaru ieguldījums ES ekonomikā nodarbinātības, IKP daļas un ES ārējās tirdzniecības aspektā. Šiem pētījumiem sagatavotās bagātās datu kopas šajā ziņojumā tiek izmantotas, lai gūtu dziļāku ieskatu par ES nozaru dinamisko attīstību pēdējos gados, galveno uzmanību pievēršot iespējamajai saistībai starp šīm dinamiskajām pārmaiņām un IĪT ietilpību.

Šīs analīzes liecina, ka intelektuālā īpašuma tiesību izmantošana kļūst arvien izplatītāka visā ES ekonomikā. Intelektuālā īpašuma tiesības joprojām ir ļoti koncentrētas IĪT ietilpīgās nozarēs, jo īpaši attiecībā uz patentiem un dizainparaugiem. Tomēr laikposmā no 2004. gada līdz 2014. gadam ir palielinājusies tā IĪT daļa, kas attiecināma uz IĪT neietilpīgām nozarēm. Daudzās nozarēs IĪT ietilpība ir pieaugusi, taču IĪT neietilpīgo nozaru intensitāte ir pieaugusi straujāk nekā IĪT ietilpīgo nozaru intensitāte.

Tradicionāli uzskata, ka IĪT ir koncentrētas ražošanas nozarēs. Ražošanas nozarēs joprojām ir lielākā daļa patentu un dizainparaugu pieteikumu. Tomēr pēdējos gados ražošanas daļa IĪT pieteikumos ir samazinājusies. Lai gan ražošanas sektorā joprojām ir visvairāk preču zīmju pieteikumu, tā īpatsvars ir tikai trešā daļa no 2010.–2014. gada pieteikumiem. Preču zīmes neapšaubāmi ir visdaudzveidīgākās IĪT, ko plaši izmanto visā ES ekonomikā.

Kopumā IĪT ietilpīgās nozares ir produktīvākas nekā IĪT neietilpīgas nozares. Pakalpojumu un tirdzniecības nozaru gadījumā atšķirības šo divu nozaru grupu produktivitātē ir lielākas nekā ražošanas sektorā. Turklāt, ar vienu izņēmumu dizainparaugu ietilpīgās ražošanas nozarēs korelācija starp IĪT ietilpību un produktivitāti ir pozitīva. Negatīvā saistība starp dizainparaugu izmantošanas ietilpību un produktivitāti ražošanā varētu liecināt, ka dizainparaugu tiesības var būt īpaši nozīmīgs aizsardzības veids tradicionālākās un mazāk produktīvās nozarēs. No otras puses, dizainparaugu ietilpīgām ražošanas nozarēm laikposmā no 2011. gada līdz 2017. gadam ražošanā bija raksturīgs vislielākais produktivitātes pieaugums visās IĪT ietilpīgās grupās.

Produktivitātes dinamikas analīze liecina, ka IĪT ietilpīgas nozares palielina savu produktivitāti straujāk nekā IĪT neietilpīgas nozares. Tomēr atšķirības produktivitātes pieauguma tempos starp IĪT neietilpīgām un IĪT ietilpīgām nozarēm ir mazākas nekā produktivitātes līmeņos. Dažās nozaru grupās, piemēram, ražošanas un tirdzniecības sektoros, produktivitātes pieaugums atspoguļo pievienotās vērtības pieaugumu apvienojumā ar darbinieku skaita samazināšanos.

Uzņēmējdarbības demogrāfijas datu analīze liecina, ka kopumā jaunu uzņēmumu dibināšanas rādītāji IĪT ietilpīgās nozarēs ir zemāki nekā IĪT neietilpīgās nozarēs ražošanas sektorā. No otras puses, IĪT ietilpīgām pakalpojumu nozarēm ir raksturīgi augstāki jaunu uzņēmumu dibināšanas rādītāji nekā IĪT neietilpīgām pakalpojumu nozarēm. Turklāt, lai gan korelācija starp jaunu uzņēmumu dibināšanas rādītājiem un IĪT ietilpību kopumā pakalpojumu nozarēs ir nedaudz pozitīva, ražošanas gadījumā tā ir negatīva. Tas varētu liecināt par salīdzinoši lieliem šķēršļiem ienākšanai IĪT ietilpīgos ražošanas sektoros.

Par šīm tendencēm liecina arī kopumā pozitīvais neto uzņēmumu skaita pieaugums pakalpojumu sektorā, kas IĪT ietilpīgo nozaru gadījumā ir augstāks nekā IĪT neietilpīgo nozaru gadījumā. Ražošanā IĪT ietilpīgam nozarēm laikposmā no 2013. gada līdz 2018. gadam ir raksturīga negatīva neto uzņēmumu skaita palielināšanās, t. i., uzņēmumu skaits samazinās. Pretēji tam, IĪT neietilpīgās ražošanas nozarēs ir novērojami nedaudz pozitīvi neto uzņēmumu skaita pieauguma rādītāji. Šķiet, ka nozaru IĪT ietilpība būtiski neietekmē izdzīvošanas rādītājus.

Visbeidzot, strauji augošu uzņēmumu (SAU) parādīšanās rādītāju analīze liek secināt, ka laikposmā no 2014. gada līdz 2018. gadam SAU bija tendence biežāk parādīties vairāk IĪT ietilpīgo nozaru grupu nekā IĪT neietilpīgo nozaru grupu vidū. Visaugstākais SAU parādīšanās rādītājs bija patentu ietilpīgo nozaru vidū ražošanas un pakalpojumu sektoros.

Rezultāti apstiprina iepriekšējos konstatējumus no akadēmiskajiem pētījumiem. Tika konstatēts ka uzņēmumu inovācijas darbība ir svarīgs faktors, kas veicina produktivitātes pieaugumu. Augstāks inovācijas līmenis arī palielina iespēju sasniegt izcilus rezultātus. Tā kā augstāks inovāciju līmenis ir saistīts ar augstāku IĪT ietilpību, IĪT ietilpīgās nozares kopumā ir produktīvākas un tām ir raksturīgs strauji augošu uzņēmumu augstāks īpatsvars.

Nesenā akadēmiskajā literatūrā ir arī pētīta saistība starp nemateriālajiem aktīviem, tostarp IĪT, un tirgu koncentrāciju. Rezultāti, par kuriem ziņots šajā pētījumā, liecina, ka IĪT ietilpība var radīt

atšķirīgu nozares dinamiku ražošanā un pakalpojumos. Lielāka IĪT ietilpība var būt saistīta ar zemāku rūpniecības dinamismu (t. i., mazāku jaunu uzņēmumu skaitu) ražošanas sektorā, bet var dot signālus par lielāku nozares dzīvotspēju un jaunām tirgus iespējām, kā rezultātā paaugstinās ienākšanas rādītāji pakalpojumu sektorā. Datu un metodoloģisku ierobežojumu dēļ šie pieņēmumi ir jāuzskata par provizoriskiem, taču tie sniedz interesantas perspektīvas turpmākiem pētījumiem.

IĪT IETILPĪBA UN NOZARU DINAMIKA

© European Union Intellectual Property Office

Reproduction is authorised provided the source is acknowledged